

Research Paper

The Study of Relationship of Interpersonal Trust and Job Satisfaction with Tendency towards the Internal Migration among Teacher in Metropolis of Shiraz

Asghar Mirfardi^{1*}, Fatemeh Salehinia², Aliyar Ahmadi¹

1. Associate Prof. of Sociology, Sociology and Social Planning Department, College of Economics, Management and Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.
2. Graduated of M.A. in Sociology, from Sociology and Social Planning Department, College of Economics, Management and Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

Received: 2021/03/14

Accepted: 2021/05/24

PP: 139-154

Use your device to scan and read the article online

Keywords:

Social capital, social trust, the tendency to migrate, Teachers, Shiraz.

Abstract

Migration as one of the demographic and social phenomena has an important and critical role in urban studies in recent decades. The roots of migration and the consequences of migration for places of origin and destination are among the most important issues of interest to social researchers. This article deals with the impact of teachers' social trust and job satisfaction in Shiraz metropolis on their tendency to internal migration? The main purpose of this paper is to investigate the relationship between social trust (inter-personal) and job satisfaction with tendency to internal migration among teachers in Shiraz. The research method was a survey and the data collection tool was a standard made-up questionnaire. The statistical population of the study consisted of teachers of four districts in the academic year 2018-2019 in Shiraz, where 383 cases were estimated as sample size based on Lin table and were selected by cluster random sampling method. The validity of the instrument was assessed using face validity and its reliability using Cronbach's alpha coefficient. The results showed that respondents' tendency to emigration (20.56) was lower than the average level (24). Also, the average level of teachers' social trust (16.87) is slightly over average (15). Results showed that between social trust (inter-personal), job satisfaction variables; p -value= 0.019 R =-0.123 and life satisfaction; p -value= 0.000 R = -0.202, on the one hand, and tendency to internal migration, on the other hand, there is a significant inverse relationship. There was no significant relationship between age and tendency to internal migration. There was no difference between the tendency to emigrate between men and women. Consequently, social trust (especially interpersonal trust) and satisfaction with work and life are important factors in increasing the in their areas and less tendency to the inner migration.

Citation: Mirfardi, A; Salehinia, F; Ahmadi, A. (2023): The Study of Relationship of Interpersonal Trust and Job Satisfaction with Tendency towards the Internal Migration among Teacher in Metropolis of Shiraz, Journal Research and Urban Planning, Vol 13, No 51, PP139-154.

DOI: 10.30495/JUPM.2021.27525.3822

*Corresponding author: Asghar Mirfardi

Address: Associate Prof. of Sociology, Sociology and Social Planning Department, College of Economics, Management and Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran.

Tell: +989173220912

Email: Amirfardi@shirazu.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Migration is a selective social behavior that causes changes in demographic structure, cultural and scientific transition, and many other differences in the world (Zanjani, 2001: 5). Domestic migration in developing countries is a type of migration from less developed areas to cities (Todaro, 1988). The impact of migration on the demographic developments of cities, especially metropolises, has been of interest to developmental and demographic researchers since the second half of the twentieth century, and especially some consider it a challenge for metropolises (Fielding, 1993). Shiraz is one of the metropolis cities in Iran and is ranked fourth after Tehran, Mashhad and Isfahan. Shiraz, as one of the metropolises, has an important place in the southern half of the country and the indicators of migration play an important role in its population composition and distribution. However, so far, many researchers have studied migration, including in the field of rural-urban migration (Mohamadi Yeganeh & Sanai Moghadam, 2017; Mirfardi et al., 2020) and Internal Migration (Todaro, 1988; Hosseini et al., 2018) have done, but so far no research has been done on the field of teacher migration in metropolises, especially in Shiraz. This paper investigates the relationship between social trust, job satisfaction and life satisfaction with tendency to internal migration among teachers in Shiraz metropolis.

Methodology

This study has a quantitative approach in terms of methodology and has been conducted by survey method and a constructed questionnaire has been used to collect data. The data collection tool was a combination of a self-administered questionnaire and other questionnaires in the form of standard questionnaire. The main variables have been measured in likert scale. Data collection in this study was done through direct referral of researcher to respondents and completing questionnaires. The statistical population of this study included all teachers working in the four areas of education in Shiraz metropolis in the academic year of 2018-2019, of which were about 9,928 (Office of Fars Province Education,

2018). Using Lin table (1976), the sample size was calculated by 383 people, which was upgraded to 400 to increase accuracy. The selected samples were selected by cluster sampling method, so that from each education district of Shiraz, several schools were selected and from each school, a number of school teachers were selected as samples and the research questionnaire was completed. Cronbach's alpha coefficient was used to assess the validity of the face validity tool and Cronbach's alpha coefficient was used to measure its reliability. The data obtained from this study have been analyzed using SPSS software. In descriptive section (standard deviation, frequency and variance) and in the inferential section (Independent samples T-test, Pearson correlation coefficient and Regression) are estimated. To measure social trust, a questionnaire that has been used by Mirfardi & Valinezhad (2018) was used. Job satisfaction was measured using ordinary scale and Likert scale with 17 items of 5 options. The tendency to internal migration has been measured using ordinary scale and Likert scale with 17 items of 5 options.

Results and discussion

The mean of variables of inter-personal trust and job satisfaction were slightly more than the theoretical average (expected average). The mean of tendency to internal migrate was less than the theoretical mean. The mean of life satisfaction was higher than the theoretical mean. Based on the obtained results, Pearson correlation coefficient between age and tendency to internal migration was -0.096 and the significant level was 0.070. Thus, there is no significant relationship between age and tendency of teachers in Shiraz to internal migration (p -value >0.05). Considering Pearson correlation coefficient (0.136) and significant level (0.013), thus there is a significant relationship between job satisfaction and teachers' tendency to internal migration in Shiraz. Considering Pearson correlation coefficient (-0.202) and significant level (0.000) there is a significant inverse relationship between life satisfaction and shiraz teachers' tendency to internal migration. There

is a significant inverse relationship between inter-personal trust and tendency to internal migration of teachers (p -value=0.019, r =-0.123) (p -value>.05). There was no significant difference between male and female teachers' tendency to internal migration (T =1.000, p =0.318). Life satisfaction and social trust had a significant effect on the tendency to internal migration, although their effect was not strong. The higher the life satisfaction and social trust of individuals, the lower the tendency to internal migration. The high rate of these two variables increases the desire for survival in the environment and place of origin and reduces the desire for migration. Beta coefficient and square correlation coefficient (explanation coefficient) for the two variables entered into the regression equation are not high, however, entering these two variables into the regression equation indicates their relative importance in explaining the tendency to internal migration. These two variables assess the location of origin and indicate the type of citizens' assessment of life conditions as well as their social and cultural problems about the place of origin. The significance of the relationship between the level of social trust (inter-personal trust) and the tendency to internal migration indicates the role of social trust elements in increasing spatial and social belonging. This finding is in line with Coleman and Putnam's theories that the hypothesis of social trust is derived from them. These theorists consider the existence of social trust as the context of convergence and development of society.

Conclusion

According to the results of this study and previous researches, it can be said that social trust as one of the important elements of social capital and life satisfaction are important elements that their absence or low or high amounts can lead to tendency or lack of tendency to internal migration. The significance of social trust in relation to the tendency to internal migrate in Shiraz metropolis indicates the importance and prominence of such a factor in social life, especially in urban ecosystems. Living in metropolises has advantages and disadvantages. The benefits of metropolises increase the desire to migrate from other regions to these areas. Disadvantages of smaller areas (such as villages and small towns), compared to the disadvantages of metropolises, have more agency and effectiveness to displace the population and drive them to the regions. On the other hand, the facilities and advantages of metropolises, in comparison with non-enjoyable areas, have such attractions that the drift role of barriers and shortcomings of metropolitan life is less effective. Considering the role of social trust in this round, providing the ground for improving the level of trust, especially inter-personal and institutional trust, can reduce the rate of migration.

بررسی رابطه اعتماد بین شخصی و رضایت شغلی با گرایش به مهاجرت داخلی: مورد مطالعه، معلمان کلان شهر شیراز*

اصغر میرفردی^{۱*}، فاطمه صالحی‌نیا^۲، علی‌یار احمدی^۳

- ۱- دانشیار بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران،
 ۲- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی، بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
 ۳- دانشیار بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

چکیده

مهاجرت به عنوان یکی از پدیده‌های جمعیت‌شناختی و اجتماعی جایگاه مهم و محوری در مطالعات شهری در دهه‌های اخیر دارد. زمینه‌های مهاجرت و پیامدهای مهاجرت برای مکان‌های مبدا و مقصد از جمله موضوعات مهم و مورد توجه پژوهشگران اجتماعی است. این مقاله به این مسأله پرداخته است که اعتماد اجتماعی و رضایت شغلی معلمان در کلانشهر شیراز چه رابطه‌ای با گرایش آنها به مهاجرت داخلی دارد؟ هدف اصلی مقاله بررسی رابطه میان اعتماد اجتماعی (بین شخصی) و رضایت شغلی با گرایش به مهاجرت داخلی در بین معلمان شهر شیراز است. تحقیق حاضر از نظر ماهیت، کاربردی؛ از نظر زمانی، مقطعی و از نظر رویکرد، کمی است. روش پژوهش، پیمایشی و ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه ساختماندار استاندارد بوده است. جامعه آماری پژوهش شامل معلمان نواحی چهارگانه در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ در شهر شیراز بوده است که بر اساس جدول لین تعداد ۳۸۳ نفر به عنوان حجم نمونه محاسبه و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. روایی ابزار سنجش با استفاده از اعتبار صوری و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مورد ارزیابی قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که گرایش پاسخگویان به مهاجرت (۲۰/۵۶) پایین‌تر از سطح متوسط (۲۴) است. همچنین، میانگین میزان اعتماد اجتماعی معلمان (۱۶/۸۷) کمی بیش از حد متوسط (۱۵) هستند. یافته‌ها نشان داد بین متغیرهای اعتماد اجتماعی (بین شخصی)، رضایت شغلی ($R = -0.123$; $p\text{-value} = 0.019$) و رضایت از زندگی ($R = -0.202$; $p\text{-value} = 0.000$)، از یک سو، و گرایش به مهاجرت داخلی، از سوی دیگر، رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. متغیر سن رابطه معناداری با گرایش به مهاجرت داخلی نداشت. تفاوتی بین گرایش به مهاجرت زنان و مردان وجود نداشت. نتیجه اینکه اعتماد اجتماعی (به ویژه اعتماد بین شخصی) و رضایتمندی از کار و زندگی عوامل مهمی در افزایش ماندگاری در زیست بوم و گرایش کمتر به مهاجرت است.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۰۳

شماره صفحات: ۱۵۴-۱۳۹

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، گرایش به مهاجرت، معلمان، شیراز، ایران.

استناد: میرفردی، اصغر؛ صالحی‌نیا، فاطمه؛ احمدی، علی‌یار (۱۴۰۱): بررسی رابطه اعتماد بین شخصی و رضایت شغلی با گرایش به مهاجرت داخلی: مورد مطالعه، معلمان کلان شهر شیراز، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۱۳، شماره ۵۱، مردودشت، صص ۱۳۹-۱۵۴.

DOI: 10.30495/JUPM.2021.27525.3822

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی با عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با گرایش به مهاجرت در بین معلمان شهر شیراز» در دانشگاه شیراز است.

نویسنده مسئول: اصغر میرفردی

نشانی: دانشیار بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

تلفن: ۰۹۱۷۳۲۲۰۹۱۲

پست الکترونیکی: Amirfardi@shirazu.ac.ir

مقدمه

پدیده مهاجرت، یکی از موضوعات اصلی مورد بحث در جامعه‌شناسی است، به گونه‌ای که، از ابتدای ظهور جامعه‌شناسی در قرن ۱۹ میلادی "بحث مهاجرت"، ذهن جامعه‌شناسان را به خود مشغول کرده است. یکی از اجزاء سه‌گانه حرکات جمعیتی، مهاجرت است. مهاجرت در تمام ادوار تاریخی رواج داشته است: از کوچ عشایر تا تحرک نیروی کار در جوامع صنعتی امروز. مهاجرت در معنای عام کلمه یعنی ترک سرزمین اصلی و ساکن شدن در سرزمینی دیگر بطور موقت یا دائم. در تعاریف متعددی که از مهاجرت صورت گرفته است به سه معیار زمان، فاصله و انگیزه مهاجرت، اشاره شده است (Saroukhani, 1991: 450). مهاجرت یک رفتار اجتماعی انتخابی است که باعث تغییراتی در ساختار جمعیتی، انتقال فرهنگی و علمی و بسیاری تفاوت‌های دیگر در جهان می‌شود (Zanjani, 2001: 5). مهاجرت، افزون بر تأثیرهایی که در بازار کار جامعه مقصد می‌گذارد، پیامدهای اجتماعی و فرهنگی نیز دارد. Shaterian & Ganji pour (۲۰۱۰) نشان دادند که مهاجران افغان، پیامدهای ناخوشایند اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای شهر کاشان داشته‌اند. مهاجرت یک رفتار اجتماعی انتخابی است؛ این امر به سادگی، از ویژگی‌های مهاجران است که آنها یک نمونه تصادفی از جمعیت مبدأ نمی‌باشند. دلیل اینکه مهاجرت انتخابی است، آن است که افراد به گونه‌ی متفاوتی به عوامل مثبت و منفی محیط‌های مبدأ و مقصد مهاجرت پاسخ می‌دهند و آنها برای غلبه بر موانع بازدارنده توانایی متفاوتی دارند این تفاوت‌ها بر اساس عوامل شخصی و فرهنگی است. تشدید میل به مهاجرت در مراحل معینی از زندگی رخ می‌دهد. در برخی مراحل، مهاجرت جزئی از سنت نقل و انتقال است. بنابراین، افرادی که وارد بازار کار می‌شوند و یا ازدواج می‌کنند، مهاجرت می‌کنند. در حالیکه افرادی که طلاق گرفته و یا بیوه شده‌اند، نیز مایل به جابجایی مداوم هستند.

مهاجرت داخلی در کشورهای در حال توسعه از گونه مهاجرت از مناطق کمتر توسعه یافته به شهرها است (Todaro, 1988). تأثیر مهاجرت بر تحولات جمعیتی شهرها به ویژه کلانشهرها، از نیمه دوم قرن بیستم مورد توجه پژوهشگران توسعه‌ای و جمعیتی بوده است و به طور ویژه، برخی آن را یکی از چالش‌های کلانشهرها می‌دانند (Fielding, 1993). اگر چه تاکنون، جنبه‌های گوناگون مفهوم سرمایه اجتماعی در تمامی رشته‌های علوم اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته، اما برخی، کاربرد نوین این واژه‌ها را به جین جاکوب (دهه ۱۹۶۰) نسبت می‌دهند. با اینکه او به روشنی واژه‌ی سرمایه اجتماعی را تعریف نکرده، بلکه از آن در مقاله‌ای

درباره ارزش شبکه‌ها بهره‌برداری کرده است. نخستین تشریح منسجم این واژه توسط پیر بوردیو در سال ۱۹۷۲ صورت گرفت و پس از او جیمز کلمن در ۱۹۷۷ مفهوم سرمایه اجتماعی را توسعه داد. امروزه دانشمندان اجتماعی به این مهم پی برده‌اند که توسعه اجتماعی هر جامعه در گرو افزایش سطح سرمایه اجتماعی سازمان‌ها و نهادهای فعال در آن است (Feld, 2001: 90). فرانسویس فوکویاما؛ سرمایه اجتماعی را وجود مجموعه خاصی از ارزش‌ها یا هنجارهای موجود در سیستم‌های اجتماعی می‌داند که موجب ارتقای همکاری اعضای آن جامعه شده و موجب پایین آمدن هزینه‌های تبادلات و ارتباطات می‌گردد. به نظر او سرمایه اجتماعی با شعاع اعتماد، ارتباط تنگاتنگی دارد، هر چقدر شعاع اعتماد در یک گروه اجتماعی گسترده‌تر باشد، سرمایه اجتماعی نیز زیادتر خواهد بود و به پیروی از آن، میزان همکاری و اعتماد متقابل اعضای گروه نیز افزایش خواهد یافت (Fukuyama, 2000: 15). عناصر سرمایه اجتماعی عبارتند از: مشارکت، تعامل اجتماعی، انسجام، اعتماد، هنجارمندی و اعتماد تعمیم یافته که در نهایت به ساختاری از روابط کنشگران می‌انجامد که باعث همکاری و همبستگی افراد برای تسهیل روابط افراد و منافع متقابل و در نهایت دستیابی گروه به اهداف مورد نظرشان می‌گردد. هر چه سرمایه اجتماعی در گروهی به لحاظ کمی و کیفی از سطح مطلوبی برخوردار باشد، کنشگران برای سازماندهی اجتماع خویش توانا تر خواهند بود و افراد می‌توانند به اهداف خود برسند. از دیدگاه بسیاری از متفکران، افراد با سرمایه اجتماعی بهتر می‌توانند در عرصه‌های مختلف اجتماع وارد شوند و اهداف نظام را محقق سازند. پژوهش‌های علمی نشان دادند که استان‌های برخوردار در ایران در بازه زمانی ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ بیشترین مهاجرپذیری و استان‌های غیربرخوردار یا کم برخوردار بیشترین مهاجرپذیری را داشته‌اند (Hosseini et al., 2018).

پژوهش Sadeghi, and Shokryani (۲۰۱۶) نشان داد شرایط توسعه‌ای پیوند نزدیکی با مهاجرت داخلی دارد. آمار مهاجرت در ایران در سال ۱۳۹۷ تعداد ۷۱۱,۱۵۴ نفر در داخل کشور بوده است که از این تعداد ۵۸۸,۳۱۲ نفر از نقاط شهری و ۱۲۲,۸۴۱ نفر از نقاط روستایی مهاجرت کرده‌اند. بیشتر دلایل مهاجرت این افراد در نقاط شهری؛ ۱- پیروی از خانوار (۵۳/۹ درصد)، ۲- جستجوی کار (۱۰/۱ درصد) و ۳- جستجوی کار بهتر (۶/۴ درصد)، و در نقاط روستایی؛ ۱- پیروی از خانوار (۴۷/۸ درصد)، ۲- پایان خدمت وظیفه (۱۳/۵ درصد) و ۳- جستجوی کار (۹/۱ درصد) بوده است، از بین جمعیت مهاجر سال ۱۳۹۷ تعداد ۳۰۲,۸۱۷ نفر (۴۲/۶ درصد) از نظر اقتصادی، فعال بودند که از

⁴. Fukuyama

³ -Jinjacoob

فارس مهاجرت کرده‌اند (Statistical Center of Iran, 2011). در مجموع، استان فارس تا سال ۱۳۹۵ دارای ۲۹ شهرستان بوده است که ۲۰ شهرستان آن مهاجر فرست و ۹ شهرستان دیگر، مهاجر پذیر بودند. شیراز با تعداد خالص مهاجرت ۹۹۰۲ نفر، مهاجر پذیرترین شهرستان و کازرون با تعداد خالص ۹۴۴۳ نفر مهاجر فرست‌ترین شهرستان استان قلمداد می‌شود. عوامل متعددی بر مهاجرت و گرایش آنها تاثیر گذار است، که در تحقیقات بسیاری بدان اشاره شده است.

جدول ۱- تعداد کل مهاجران کشور و مقصد مهاجرت: ۹۵-۱۳۸۵

شرح	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵
کل مهاجران	۱۲,۱۴۸,۱۵۰	۵,۵۳۴,۶۶۶	۴,۷۰۹,۱۴۹
مقصد شهری	۸,۹۹۹,۷۱۰	۴,۳۰۲,۰۸۶	۳,۹۷۲,۸۹۶
مقصد روستایی	۳,۱۴۸,۴۴۰	۱,۲۳۲,۵۸۰	۷۳۶,۲۵۳

(Statistical Center of Iran, 2018)

بر اساس آمار سرشماری سال ۱۳۹۰، ۶/۶ درصد مهاجران کشور مربوط به استان فارس بوده است اما در سرشماری ۱۳۹۵، حدود ۵/۹ درصد متعلق به استان فارس بوده که نسبت به سرشماری سال ۱۳۹۰، حدود ۷/۰ درصد کاهش را نشان می‌دهد.

جدول ۲- سهم استان فارس از کل جمعیت مهاجر در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵

تغییر ۹۵ به ۹۰	۱۳۹۵	۱۳۹۰
۰۷- درصد	۵/۹ درصد	۶/۶ درصد

(Statistical Center of Iran, 2018)

گسترده‌ی آن در بین اقسام مختلف به مسئله‌ی اجتماعی پیچیده-ای تبدیل شده است. اگرچه تا کنون محققان، بررسی‌های زیادی، در زمینه‌ی مهاجرت از جمله در زمینه مهاجرت روستا- شهری (Mohamadi Yeganeh & Sanai Moghadam, 2017; Mirfardi et. Al., 2020) و مهاجرت‌های داخلی (Todaro, 1988; Hosseini et al., 2018) انجام داده‌اند، اما تاکنون پژوهشی در حوزه مهاجرت معلمان در کلانشهرها به ویژه شهر شیراز انجام نشده است. معلمان نقشی تعیین کننده در نهاد آموزشی کشور و تربیت نسل کودک و نوجوان دارند. شناخت انگیزه‌های مهاجرتی آنان برای برنامه‌ریزی‌های اجتماعی به ویژه در زمینه نیروی انسانی اهمیت دارد. سرمایه اجتماعی از جمله عواملی است که می‌تواند بر گرایش به مهاجرت معلمان، هم مهاجرت به داخل کشور و هم مهاجرت به خارج از کشور، مورد مطالعه قرار گیرد. از این رو، شناخت عناصر سرمایه اجتماعی می‌تواند زمینه را برای حفظ نیروی انسانی کارآمد، در کشور فراهم سازد، و بنابراین مقاله کنونی در راستای دستیابی به این هدف، به بررسی رابطه متغیرهای اعتماد اجتماعی، رضایت شغلی و رضایت از زندگی با متغیر گرایش به مهاجرت داخلی در بین معلمان کلان شهر شیراز می‌پردازد. در این راستا، هدف این مقاله دستیابی به پاسخ پرسش‌های زیر است:

این تعداد ۲۳۴,۰۶۴ نفر شاغل (۷۷/۳ درصد) و تعداد ۶۸,۷۳۳ نفر بیکار (۲۲/۷ درصد) بودند. تعداد ۲۵۴,۹۷۵ نفر از مهاجران داخل کشور، مربوط به استان فارس بوده است. استان فارس بعد از استان‌های تهران، خراسان رضوی و اصفهان در زمینه آمار مهاجرت مقام چهارم را داراست. بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، در دوره زمانی ۹۰-۱۳۸۵، در مجموع تعداد ۷۳,۷۷۶ نفر از سایر استان‌های کشور به استان

بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰، مجموع مهاجران وارد شده به شهر شیراز ۹۳,۲۷۴ نفر بوده که از این تعداد ۸۹,۷۹۶ نفر از داخل کشور و تعداد ۳,۴۷۸ نفر از خارج از کشور بوده است و مجموع مهاجران خارج شده از شهر شیراز، ۷۹,۸۹۴ نفر بوده است (Statistical Center of Iran, 2011). شهر شیراز بدلیل مرکز استان بودن، تجمع مراکز صنعتی، کارخانه‌ها و دانشگاه‌ها، تعداد زیادی مهاجران جوایی کار از شهرستان‌های مجاور و تعداد زیاد دانشجوی، مقصد مهاجران بوده است. پژوهش Shakoort et al. (۲۰۲۱) نشانگر تأثیر فرهنگ شهری- روستایی در ایجاد تحولات فرهنگی- اجتماعی در شهر شیراز است. شهر شیراز یکی از مهاجر پذیرترین شهرهای کشور ایران است و از این لحاظ رتبه چهارم بعد از شهرهای تهران، مشهد و اصفهان را داراست. شیراز به عنوان یکی از کلانشهرها، جایگاه مهمی در نیمه جنوبی کشور دارد و شاخصهای مهاجر فرستی و مهاجر پذیری نقش مهمی در ترکیب و توزیع جمعیتی آن دارد. در هر جامعه‌ای نظام آموزش و پرورش و به ویژه معلمان، در ایجاد و افزایش سرمایه اجتماعی نقش مهمی دارند. معلمان می‌توانند با ایجاد سرمایه اجتماعی در افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها در توسعه جامعه نقش مهمی ایفا کنند. امروزه، مهاجرت و ابعاد

- ۱- چه رابطه‌ای بین میزان اعتماد اجتماعی (بین شخصی) و گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت داخلی وجود دارد؟
- ۲- چه رابطه‌ای بین میزان رضایت شغلی و میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت داخلی وجود دارد؟
- ۳- چه رابطه‌ای بین میزان رضایت از زندگی و میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت داخلی وجود دارد؟
- ۴- چه تفاوتی بین میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت با توجه به جنسیت آنها وجود دارد؟
- ۵- چه رابطه‌ای بین سن و میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت وجود دارد؟

مطالعه مهاجرت خواه مهاجرت داخلی و یا خارجی، اهمیت زیادی دارد؛ تا جایی که برخی از پژوهشگران آن را یکی از چالش‌های بزرگ قرن بیست و یکم دانسته‌اند (Werz & Hoffman, 2016).

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

الف- مروری بر پژوهش‌های پیشین

پژوهش‌های تجربی داخل و خارج از کشور در مورد مهاجرت می‌تواند پژوهشگران را در تبیین ابعاد و متغیرهای پژوهش یاری کند. پژوهش‌های داخلی بیشتر به موضوع مهاجرت نخبگان با بکارگیری نظریه جاذبه-دافعه پرداخته‌اند.

Ghasemi Ardahaie (۲۰۰۶) در پژوهشی به بررسی تجربه اقامتی و تمایل به مهاجرت به شهر تهران در بین دانشجویان غیرتهرانی دانشگاه‌های تهران، شیراز و مازندران پرداخته و نشان داده است که مهمترین عوامل جاذبه تأثیرگذار در تمایل به مهاجرت به تهران اشتغال، امکانات رفاهی و بهداشتی، امکان ادامه تحصیل و عوامل دافعه مبدأ به ترتیب؛ کمبود تسهیلات رفاهی و تفریحی، کمبود امکانات تحصیلی، فقر فرهنگی، بیکاری و نبود شغل مناسبی، کمی درآمد و فقر، کوچک بودن محیط و کمبود تسهیلات بهداشتی بوده‌اند. Bastani & Saiee Mehr (۲۰۰۷) به بررسی سرمایه اجتماعی و مهاجرت در شهر تبریز پرداختند. نتایج نشان داد که پیوندها و شبکه‌های خویشاوندی و تماس‌های شخصی، خانوادگی و قومی در مقصد نقش عمده‌ای در مهاجرت دارند.

Lahsaieezadeh and Moradi (۲۰۰۷) رابطه سرمایه اجتماعی و سلامت روان در مهاجران در شهر کرمانشاه را با روش پیمایشی بررسی نمودند و دریافتند که رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و سلامت روان افراد مهاجر در سطح بالایی معنادار می‌باشد.

Mohseni Tabrizi & Adl (۲۰۰۷) به بررسی عوامل

روانشناختی و اجتماعی مؤثر بر تمایل اعضا هیأت علمی دانشگاه-های شهر تهران به مهاجرت به خارج پرداخته و دریافتند که تمایل به مهاجرت به طور معکوس با رضایت شغلی، احساس امنیت شغلی، احساس رضایت از زندگی، درجه مشارکت سیاسی - اجتماعی، سال‌های اشتغال در دانشگاه و عوامل مداخله‌گر رابطه دارد. Zahed & Khorshidi (۲۰۱۱) در تحقیقی درباره میزان رضایتمندی از مهاجرت مهاجران شهر نورآباد ممسنی دریافتند پنج عامل داشتن اقوام در مقصد، امکانات آموزشی مقصد، امکانات بهداشتی مقصد، درآمد و رفتار مردم شهر مبدأ بر متغیر رضایتمندی مهاجران بیشترین تأثیر را داشتند.

پژوهش Anabestani & Anabestani (۲۰۱۱) در سیزوار نشان داد که درآمدزایی از انگیزه‌ها و زمینه‌های مهاجرت روستا- شهری در سیزوار بوده است و مهاجرین پس از مهاجرت از وضعیت اقتصادی بهتری برخوردار شده‌اند. مطالعه Rabani et al (۲۰۱۱) نشان داد رابطه مثبت و معنادار بین متغیرهای تعلق بومی و درآمد با انگیزه مهاجرت معکوس وجود دارد. همچنین بین مسافت و انگیزه مهاجرت معکوس رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. بین متغیرهای سن، سطح تحصیلات، نوع شغل و نوع مسکن با انگیزه مهاجرت معکوس رابطه معناداری وجود نداشته است.

Mahmoudian & Moghadas (۲۰۱۵)، در بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و رضایتمندی از مهاجرت در شهرستان بهارستان استان تهران دریافتند که رضایتمندی از مهاجرت، با متغیرهای اعتماد، اعتماد نهادی، مشارکت رسمی، مشارکت غیررسمی همیارانه، مشارکت غیررسمی خیریه‌ای و مشارکت غیررسمی مذهبی، رابطه معنادار دارد. Bardi Anamoradnezhad (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان داده است که الگوی مهاجرت در کشور از روستا به شهر به الگوی مهاجرت شهر به شهر، تغییر یافته است. همچنین در جابجایی‌های بین استانی، نقاط شهری استان تهران، بیشترین مهاجرین را به خود اختصاص داده است و مهاجرت معکوس (از شهر به روستا) نیز در حال رشد است. Sadmosavi et al (۲۰۱۶) در پژوهش خود در شهر تبریز نشان دادند که مهاجرت‌های روستا-شهری نقش قابل توجهی در افزایش و شکل‌گیری بخش غیررسمی فعالیت‌های اقتصادی دارند. محل سکونت اکثر شاغلان در بخش غیر رسمی شهر تبریز مناطق حاشیه نشین و فقیرنشین شهر تبریز است.

Sadeghi et al (۲۰۱۸) در بررسی ارتباط مهاجرت و سرمایه اجتماعی در ایران نشان دادند تمامی ابعاد و سطوح سرمایه

اجتماعی با تمایل به مهاجرت خارج از کشور رابطه منفی و معنی-داری دارند. Jong (۲۰۰۳) با بررسی رابطه پیوندهای اجتماعی و قصد مهاجرت در میان سالمندان شهری ویتنام با اثر واسطه‌ای رضایتمندی مسکونی نشان داد که چهار بعد پیوند اجتماعی (رابطه دوستی، انسجام اجتماعی و اعتماد، شبکه‌های غیررسمی و فعالیت‌های محله‌ای) با مهاجرت رابطه منفی دارند. در این مطالعه، سه بعد رابطه دوستی، انسجام اجتماعی و اعتماد و نیز فعالیت‌های محله‌ای، بر رضایتمندی مسکونی تأثیر مستقیم و بر مهاجرت تأثیر غیرمستقیم داشتند. همچنین بین رضایت مسکونی و مهاجرت، رابطه منفی و معناداری وجود داشت.

Kosheleva et al (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای دلایل مهاجرت دانشجویان چینی به روسیه را بررسی کردند و نشان دادند که دستیابی به مهارت‌های علمی و شناختی از مهمترین دلایل مهاجرت دانشجویان بوده با این وجود، بیشتر دانشجویانی که به روسیه مهاجرت کرده بودند، خواهان بازگشت به جامعه خود بودند. Sun & Liang (۲۰۲۱) پیامد مهاجرت والدین بر فرزندان را بررسی نموده‌اند و نشان دادند که مهاجرت مادر اثرات بیشتری بر فرزندان نسبت به مهاجرت پدر دارد. دوره زمانی مهاجرت پدر و مادر بر سلامت فرزندان اثر منفی دارد. کودکان روستایی که مادران‌شان مهاجرت کرده بودند، بیشتر از محرومیت رنج می-برند. Murakami (۲۰۲۱) در پژوهشی اثر مهاجرت بر تحصیلات دانش‌آموزان را در تاجیکستان بررسی کرده است و نشان داده است که در بین خانوارهای فقیر و دارای فرزندان بیشتر مهاجرت اثر منفی بیشتری بر آموزش فرزندان به جا می‌گذارد. مرور مطالعات نشان می‌دهد که عوامل گوناگونی بر مهاجرت افراد اثر گذارند. مطالعاتی درباره گرایش به مهاجرت داخلی معلمان به ویژه معلمان شهر شیراز انجام نشده است. این مطالعه با توجه به کاستی پژوهش در این زمینه، به تبیین گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت داخلی پرداخته است.

ب- مبانی نظری

ب-۱- نظریه‌های مهاجرت

درباره مهاجرت و انواع گوناگون آن تعاریف متعددی ارائه شده است. مهاجرت حرکت بالنسبه دائمی فردی است به نام مهاجر، از یک مکان به مکان دیگر که مقدم بر آن، مهاجران بر اساس سلسله مراتبی از ارزش‌ها یا هدف‌های با ارزش، تصمیم می‌گیرند و نتیجه این حرکت، تغییراتی در نظام کنش متقابل مهاجران است (Lahsaieezadeh, 1989: 33-34). گروهی مهاجرت را جابجایی جمعیت برای مدت طولانی و عده‌ای آن را، نقل مکان

از جایی به جای دیگر تعریف کرده‌اند. بیشتر اندیشمندان علوم اجتماعی مهاجرت را اینگونه تعریف کرده‌اند: حرکت دسته‌جمعی یا انفرادی بدون قصد بازگشت به مبدأ (Bastani & Saiee, 2007). در نظریه اورت لی، دافعه در کشور مبدأ و عوامل جاذبه در کشور مقصد، در شکل‌گیری مهاجرت نقش دارند (Lee, 2001). منابع مهاجرت را می‌توان تحت عنوان سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مطرح کرد که می‌توانند فرایند مهاجرت را آسان یا دشوار سازند. انگیزه مهاجرت و نحوه‌ی استفاده مهاجران از سرمایه‌های‌شان بستگی به شرایط اجتماعی و اقتصادی و تحولات جامعه دارد. نظریه راونشتاین^۵ یکی از قدیمی‌ترین نظریه‌ها در باب مهاجرت است. او با وضع قوانین جاذبه و دافعه در مهاجرت ادعا کرد که عوامل جاذب اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی فرد را به سوی مهاجرت ترغیب و تشویق می‌کند در مقابل، شرایط نامطلوب اجتماعی و فیزیکی او را از سرزمین مألوف رانده و دفع می‌کند (Weeks, 2016: 238). راونشتاین از نخستین دانشمندانی بود که به مطالعه درباره مهاجرت پرداخت. وی مجموعه‌ای از قوانین مهاجرت^۱ را ارائه داد و تلاش کرد در این مجموعه به تشریح و پیش‌بینی نقش‌های مهاجرت درون جامعه و بین جوامع بپردازد. لی متأثر از نظریه راونشتاین، نظریه مهاجرت خود را تحت ۴ دسته از عوامل اثرگذار مطرح می‌سازد: ۱- عوامل مربوط به مبدأ: هر سکونتگاه دارای خصوصیات "رانش" و خصوصیات "جذب" می‌باشد. عواملی که باعث تشویق افراد به ماندن و مهاجرت کردن می‌باشند، عوامل جذب و عواملی که افراد را ناراضی می‌کنند "رانش" نامیده شده-اند. این عوامل می‌توانند اقتصادی، فرهنگی، محیطی باشند. ۲- عوامل مربوط به مقصد: عواملی که در مقصد بر مهاجرت تأثیر می‌گذارند. ۳- موانع مداخله‌گر: توجه به عوامل جذب و رانش در مقصد و مبدأ کافی نیست، تصمیم نهایی در مورد مهاجرت با توجه به عوامل و موانع بازدارنده در بین مقصد و مبدأ خواهد بود. در میان این عوامل فاصله مکانی و اجتماعی یکی از مهمترین موانع در مهاجرت است. نداشتن اطلاعات در مورد امکانات و خصوصیات مقصد شهری "بالقوه" جزء فاصله فرهنگی-اجتماعی به حساب می‌آید. در بعضی مواد موانع فیزیکی و محدودیت‌های قانونی در مورد مهاجرت به عنوان عوامل واسطه بین مقصد و مبدأ مورد توجه قرار می‌گیرد ۴- عوامل شخصی: برداشتها و ادراکات افراد از وضع مبدأ و مقصد و عوامل بین مبدأ و مقصد بر تصمیم‌گیری اثر دارند (Lahsaieezadeh, 1989: 221-222). لی در تحقیقات خود به دو نتیجه کلی رسید: اول آنکه مهاجرت از سوی مهاجرگزینی است. دوم آن که تمایل

⁵ -Raveneshtine

افراد شبکه‌های اجتماعی و هنجارهای متقابل و اعتماد تولید می‌شود. سرمایه اجتماعی به بیان ویژگی‌های سازمان و یا ساختار اجتماعی، همچون: اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی که جامعه را در فعالیت‌ها، هماهنگی و کارآمد می‌سازد، می‌پردازد. پاتنام معتقد است که، سرمایه اجتماعی بر خلاف سایر اشکال سرمایه، به طور ذاتی در ساختار روابط کنشگران که با هم رابطه دارند، وجود دارد. این سرمایه در خود کنشگران و یا در وسایل فیزیکی تولید ایشان نهفته نیست (Tajbakhsh, 2005: 49).

ب-۳- نظریه انگیزشی

نظریه دو عاملی (انگیزشی- بهداشتی) هرزبرگ یکی از جامع‌ترین نظریه‌های انگیزش است که عوامل موثر بر ایجاد انگیزه را به دو دسته انگیزشی و بهداشتی تقسیم می‌کند. به باور وی عوامل بهداشتی به از بین رفتن نارضایتی در افراد می‌انجامد، و عوامل انگیزشی موجب افزایش انگیزه کاری در آنان می‌شوند. از نظر هرزبرگ عوامل بهداشتی یا عوامل بقا شامل عواملی اند که احساس خوبی برای فرد به بار می‌آورند که شامل طرز تلقی و برداشت کارکنان، شیوه و اداره امور و خطمشی‌های سازمان ماهیت و میزان سرپرستی، امنیت کاری، شرایط کاری، مقام و منزلت، سطح حقوق و دستمزد، استقرار روابط متقابل دوجانبه، سرپرستان همگنان و مرئوسان و زندگی شخصی کارکنان نبود این عوامل باعث نارضایتی کارمندان می‌شود بطوریکه سازمان را ترک می‌کنند. از این رو هرزبرگ این عوامل را برای تأمین و حفظ بهداشت و سلامت سازمان لازم دانست و چنانچه مدیری سعی بر آن داشته باشد که با توسل به عوامل فوق ایجاد انگیزه نماید راه خطا پیموده و عملاً او نمی‌تواند چنین اثر و نتیجه‌ای به بار آورد. دسته دوم، عوامل مؤثر بر ایجاد انگیزه هستند که وجود آنها موجب انگیزش و رضایت افراد می‌شود. به نظر هرزبرگ عوامل مؤثر در ایجاد انگیزه عبارت است از: موفقیت کاری، شناخت و قدردانی از افراد و کار آنها، پیشرفت و توسعه شغلی، ماهیت کار و وظایف محوله رشد فردی و ماهیت و مسؤلیت‌های محوله (Cooklan, 1991: 12).

ب-۴- چارچوب نظری

برای چارچوب نظری این پژوهش از نظریه کشش- رانش لی برای تبیین زمینه‌های مرتبط با مهاجرت داخلی استفاده شده است. از نظریه‌های پاتنام و کلنن برای تبیین رابطه بین اعتماد و گرایش به مهاجرت و از نظریه انگیزشی- بهداشتی هرزبرگ برای تبیین رابطه بین رضایت شغلی و رضایت از زندگی با گرایش به مهاجرت داخلی استفاده شده است.

زیاد به مهاجرت در مراحل مشخصی از چرخه زندگی در گزینش مهاجران مهم است (Weeks, 2016: 240). از نظر Kanter (۲۰۲۱) نارضایتی در سازمان‌ها و محیط‌های کار یا فرصت شغلی پایین، قدرت سازمانی پایین و بالاخره پایین بودن میزان مشابهت نسبی افراد سازمان از نظر وضعیت اجتماعی، مرتبط است. احساس نارضایتی در سطح فردی و افزایش آن در سطح جسمی، احساس ناامنی و عدم وابستگی به محیط کار را افزایش می‌دهد و زمینه را برای تغییر و تعویض محیط کار فراهم می‌سازد (Mohseni Tabrizi, 1997: 46).

ب-۲- نظریه‌های اعتماد اجتماعی

اعتماد اجتماعی از مقوله‌های مهم سرمایه اجتماعی است. سرمایه اجتماعی مفهومی ترکیبی است که میزان هنجارها و شبکه‌ها را در یک مقطع زمانی خاص تشریح می‌کند. سرمایه اجتماعی هر جامعه ناشی از وضعیت فرهنگی و اجتماعی آن جامعه است و یکی از شاخص‌های مهم وضعیت فرهنگی و اجتماعی آن جامعه می‌باشد (Tajbakhsh, 2005: 156 & 194). اعتماد اجتماعی به معنی پایبند بودن به هنجارها و ارزش‌های مورد پذیرش جامعه است که زمینه بهبود وضعیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی می‌گردد. اعتماد، یکی از جنبه‌های مهم روابط انسانی و زمینه‌ساز مشارکت و همکاری میان اعضای جامعه است. صداقت، صراحت، اطمینان، تمایلات همکاری‌جویانه، سهیم کردن و اعتماد نهادی از اجزاء اصلی اعتماد هستند (Pztompka, 2007). Bourdieu (۱۹۸۶) سرمایه اجتماعی را انباشت منابع حقیقی و بالقوه تعریف می‌کند که با قرارگیری در گروه‌های اجتماعی ارتباط نزدیکی دارد و در بستر شبکه‌های اجتماعی که دسترسی به مجموعه‌ای از منابع و منافع را فراهم می‌کند، امکان شکل‌گیری می‌یابد. به نظر Coleman (۱۹۹۰)، سرمایه اجتماعی بخشی از ساختار اجتماعی است که به کنشگر اجازه می‌دهد تا با استفاده از آن به منابع خود دست یابد. این بعد از ساختار اجتماعی شامل: تکالیف و انتظارات، مجاری اطلاع رسانی، هنجارها و ضمانت اجرایی است که انواع خاصی از رفتار را تشویق کرده یا منع می‌شود. Coleman (۱۹۸۸) معتقد است سرمایه اجتماعی از طریق افراد هدفمند و عاقلی که قصد به حداکثر رساندن فرصت‌های فردی را دارند، به وجود می‌آید. عنصر کلیدی تعریف کلنن بحث "اعتماد متقابل افراد" به یکدیگر در انجام "تعهدات و انتظارات اجتماعی" است و در این بین، انگیزه فردی افراد به طور آزادانه در ایجاد سرمایه اجتماعی نقش مهمی دارد (Javid & Izadi Jairan, 2010). Putnam (۲۰۰۰) سرمایه اجتماعی را مجموع منابعی می‌داند که از طریق روابط بین

شکل ۱- مدل تحلیلی پژوهش (منبع: مطالعات نویسندگان، ۱۳۹۹)

این پژوهش به لحاظ روش‌شناسی دارای رویکرد کمی است و با روش پیمایشی انجام شده است. برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه ساختمان استفاده شده است. ابزار گردآوری داده‌ها ترکیبی از پرسشنامه‌ی محقق ساخته و دیگران ساخته و بصورت پرسشنامه استاندارد است. متغیرهای اصلی در قالب طیف لیکرت سنجیده شده‌اند. جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش از طریق مراجعه مستقیم پژوهشگر به پاسخگویان و تکمیل پرسشنامه انجام گرفته است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمام معلمان شاغل به کار در نواحی چهارگانه آموزش و پرورش کلانشهر شیراز در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بوده که تعداد آنها ۹۹۲۸ نفر بوده است (Office of Fars Province Education, 2018).

- ۱- بین میزان اعتماد اجتماعی (بین شخصی) و گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت داخلی، رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- ۲- بین میزان رضایت شغلی و میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت داخلی، رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- ۳- بین میزان رضایت از زندگی و میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت داخلی، رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- ۴- بین میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت با توجه به جنسیت آنها تفاوت معناداری وجود دارد.

مواد و روش تحقیق:

جدول ۳- آمار معلمان نواحی چهارگانه شهر شیراز

ناحیه	زن	مرد	مجموع	درصد از کل زنان	درصد از کل مردان	درصد از کل زنان و مردان
۱	۱۹۳۰	۷۵۴	۲۶۸۴	۲۶/۸	۲۷/۶	۲۷
۲	۱۷۲۳	۷۱۷	۲۴۵۰	۲۴/۱	۲۶/۲	۲۴/۷
۳	۱۸۵۴	۶۳۲	۲۴۸۶	۲۵/۸	۲۳/۱	۲۵
۴	۱۶۷۵	۶۳۳	۲۳۰۸	۲۳/۳	۲۳/۱	۲۳/۳
مجموع	۷۱۹۲	۳۷۳۶	۹۹۲۸	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

(Office of Fars Province Education, 2018)

چند مدرسه انتخاب و از هر مدرسه، تعدادی از معلمان مدارس، به عنوان نمونه انتخاب و پرسشنامه پژوهش در مورد آنها تکمیل شده است. برای ارزیابی اعتبار ابزار سنجش از اعتبار صوری و برای سنجش پایایی آن، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد.

با استفاده از جدول Lin (۱۹۷۶)، حجم نمونه مورد مطالعه ۳۸۳ نفر محاسبه که برای افزایش دقت به ۴۰۰ نفر ارتقاء یافت. نمونه‌های انتخابی با روش نمونه‌گیری تصادفی از نوع خوشه‌ای انتخاب شده‌اند، بدینگونه که از هر ناحیه آموزش و پرورش شهر شیراز،

جدول ۴- نتایج آزمون آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی متغیرهای پژوهش

مقیاس	مقدار آلفا	مقیاس	مقدار آلفا
مهاجرت داخلی	۰/۷۶	اعتماد اجتماعی (بین شخصی)	۰/۸۶
رضایت از زندگی	۰/۹۱	رضایت شغلی	۰/۸۷

(منبع: یافته‌های نویسندگان، ۱۳۹۹)

داده‌های به دست آمده از پژوهش حاضر، با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفته است. در بخش توصیفی (انحراف

۶ - Face Validity

معیار، فراوانی و واریانس) و در بخش استباطی (آزمون تی نمونه-های مستقل، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون) برآورد شده است.

تعریف مفاهیم

اعتماد اجتماعی: اعتماد یک ویژگی فردی است که بر ارزشهای فردی، عواطف و احساسات فردی استوار است. اعتماد در نظریه‌های شخصیت و با بهره‌گیری از متغیرهای فردی تحلیل می‌شود. در این دیدگاه، همکاری، صداقت، وفاداری، صمیمیت، امید و دگرخواهی در پیوند نزدیک با اعتماد هستند (Mirfardi & Ahmadi Gharnaiee, 2017). برای سنجش این متغیر، از پرسشنامه به کار گرفته شده توسط Mirfardi & Valinezhad (2018) استفاده شده است. این متغیر شامل اعتماد بین شخصی است که با استفاده از مقیاس رتبه‌ای و طیف لیکرت با گویه‌های ۵ گزینه‌ای سنجیده شده است.

رضایت شغلی: به واکنش‌های شناختی و عاطفی افراد، نسبت به شغل‌شان اطلاق می‌گردد. مفهوم رضایت شغلی بیانگر احساسات و نگرش‌های مثبتی است که شخص نسبت به شغل و یا موقعیت شغلی دارد (Weiss, 2002). در تدوین پرسشنامه رضایت شغلی از مقیاس‌های بکار گرفته شده در پژوهش‌های موجود بهره‌گیری شد. رضایت شغلی با استفاده از مقیاس رتبه‌ای و طیف لیکرت با ۱۷ گویه‌ی ۵ گزینه‌ای سنجیده شده است. مهاجرت: رفتن از یک مکانی به مکان دیگر که ممکن است موقت باشد یا دائم.

مهاجرت داخلی: مهاجرت داخلی عبارت است از مهاجرت در داخل مرزهای سیاسی کشور که شامل مهاجرت‌های ۱- شهر به شهر، ۲- روستا به شهر، ۳- روستا به روستا و ۴- شهر به روستا می‌شود. گرایش به مهاجرت داخلی با استفاده از مقیاس رتبه‌ای و طیف لیکرت با ۱۷ گویه‌ی ۵ گزینه‌ای سنجیده شده است. روش نمره گذاری آن نیز کاملاً موافقم (نمره‌ی ۵)، نسبتاً موافقم (نمره-۴) تا حدودی (نمره‌ی ۳)، نسبتاً مخالفم (نمره‌ی ۲) و کاملاً مخالفم (نمره‌ی ۱) بوده است.

متغیر سن به صورت فاصله‌ای بر مبنای سال اندازه‌گیری شده است. متغیر جنس متغیر اسمی دو شقی است. نمره‌گذاری متغیر وابسته به گونه‌ای بوده است که نمره بالاتر در طیف نشان دهنده-ی ارزیابی مثبت نسبت به مهاجرت است و نمره پایین، ارزیابی منفی پاسخگو نسبت به مهاجرت را نشان می‌دهد.

بحث و ارائه یافته‌ها:

میانگین و انحراف استاندارد شاخص‌های مورد بررسی در جدول زیر ارائه شده‌اند. میانگین متغیرهای اعتماد بین شخصی و رضایت شغلی کمی بیش از میانگین نظری (مورد انتظار) بوده است. میانگین اعتماد مشاهده شده با دامنه ۵ تا ۱۵ و در مقایسه با میانگین نظری در اندازه متوسط است. میانگین رضایت شغلی اندازه متوسط رو به بالا بوده است. میانگین گرایش به مهاجرت، کمتر از میانگین نظری بوده است. میانگین رضایت از زندگی بیشتر از میانگین نظری بوده است.

جدول ۵- میانگین و انحراف استاندارد شاخص‌های مورد بررسی

متغیرها	ابعاد	تعداد	کمینه	بیشینه	میانگین مورد انتظار	میانگین مشاهده شده	انحراف استاندارد
اعتماد اجتماعی	اعتماد بین شخصی	۳۸۹	۵	۲۵	۱۵	۱۶/۸۷	۳/۸۴
رضایت شغلی	رضایت شغلی	۳۳۲	۱۹	۸۱	۵۱	۵۵/۳۷	۸/۲۶
گرایش به مهاجرت داخلی	مهاجرت داخلی	۳۷۳	۸	۳۸	۲۴	۲۰/۵۶	۶/۷۷
رضایت از زندگی	رضایت از زندگی	۳۷۶	۱۰	۵۰	۳۰	۴۲/۶۹	۷/۲۹

(منبع: یافته‌های نویسنده‌گان، ۱۳۹۹)

شاخص گرایش به مهاجرت از توزیع نرمال برخوردار می‌باشد. نتایج آزمون نشان می‌دهد که این شاخص با معناداری ۰/۲۶ معنادار می‌باشد.

به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف - اسیمرنوف و میزان چولگی و کشیدگی شاخص‌ها برای متغیر وابسته استفاده شد. بر اساس آزمون کولموگروف - اسیمرنوف

جدول ۶- نتایج آزمون کولموگروف - اسیمرنوف و مقادیر چولگی و کشیدگی

نتیجه	کشیدگی		چولگی		کولموگروف - اسیمرنوف		
	انحراف خطا	آماره	انحراف خطا	آماره	احتمال	درجه آزادی	آماره
نرمال	۰/۲۶	-۰/۰۷	۰/۱۳	-۰/۰۱	-/۲۰۰	۲۲۹	۰/۰۵

(منبع: یافته‌های نویسندگان، ۱۳۹۹)

($-0/202$) و مقدار سطح معناداری ($0/000$) رابطه معکوس و معناداری بین میزان رضایت از زندگی و میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت داخلی وجود دارد. بین اعتماد بین شخصی و گرایش به مهاجرت داخلی معلمان ($p\text{-value}=0/019$) ، $r=0/123$ رابطه معکوس و معناداری وجود دارد ($p < 0/05$) (value).
به بیان دیگر، با بالا رفتن میزان اعتماد و میزان رضایت از زندگی، میزان گرایش به مهاجرت داخلی کاهش می‌یابد.

بر اساس نتایج به دست آمده مقدار ضریب همبستگی پیرسون بین سن و گرایش به مهاجرت داخلی برابر $0/096$ - و مقدار سطح معناداری برابر $0/070$ است. به بیان دیگر، رابطه معناداری بین سن و گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت داخلی وجود ندارد ($p\text{-value} < 0/05$). با توجه به مقدار ضریب همبستگی پیرسون ($0/136$) و مقدار سطح معناداری ($0/013$) رابطه معنادار بین میزان رضایت شغلی و میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت وجود دارد. با توجه به مقدار ضریب همبستگی پیرسون

جدول ۷- همبستگی بین میزان متغیرهای مستقل و گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت

گرایش به مهاجرت داخلی		متغیر
سطح معناداری	میزان همبستگی	
$0/070$	$-0/096$	سن
$0/013$	$0/136$	رضایت شغلی
$0/000$	$-0/202$	رضایت از زندگی
$0/019$	$-0/123$	اعتماد بین شخصی

(منبع: یافته‌های نویسندگان، ۱۳۹۹)

نقش معناداری در میزان گرایش معلمان به مهاجرت داخلی ندارد و ویژگی‌ها و زمینه‌های دیگری سوای جنسیت و تجربه زیسته نقش-جنس بر گرایش به مهاجرت اثر گذارند.

یافته‌های آزمون تی مستقل نشان داد که تفاوت معناداری بین شاخص‌های گرایش معلمان زن و مرد شهر شیراز به مهاجرت وجود ندارد ($p=0/318$, $t=1/000$). به بیان دیگر، متغیر جنسیت

جدول ۸- نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت با توجه به جنسیت آنها

سطح معناداری	T	انحراف استاندارد	جنسیت		بعد
			میانگین	مرد	
$0/318$	$-1/000$	$6/88$	$20/20$	مرد	مهاجرت داخلی
			$30/91$	زن	

(منبع: یافته‌های نویسندگان، ۱۳۹۹)

معادله رگرسیونی بالا نیست، با این وجود، وارد شدن این دو متغیر به معادله رگرسیونی نشانگر اهمیت نسبی آنها در تبیین متغیر گرایش به مهاجرت داخلی است. این دو متغیر، به ارزیابی مکان مبدأ پرداخته و نشانگر نوع ارزیابی شهروندان از شرایط زیستی و همچنین ایستارهای اجتماعی و فرهنگی آنها درباره مکان مبدأ است.

متغیرهای رضایت از زندگی و اعتماد اجتماعی اثر معناداری بر گرایش به مهاجرت داخلی داشته‌اند، اگرچه تاثیر آنها قوی نبوده است. هرچه رضایت از زندگی و اعتماد اجتماعی افراد بیشتر باشد، گرایش به مهاجرت داخلی، کاهش می‌یابد. میزان بالایی از این دو متغیر، میل به ماندگاری در زیست‌گاه و مکان مبدأ را افزایش داده و میل به مهاجرت را کاهش می‌دهد. ضریب بتا و مجذور ضریب همبستگی (ضریب تبیین) برای دو متغیر وارد شده به

جدول ۹- رگرسیون خطی متغیرهای مستقل و مهاجرت داخلی (به روش گام به گام)

مرحله	متغیر	R مقدار	مجذور R	B	Beta	t	sig
۱	رضایت از زندگی	$0/210$	$0/444$	$-0/182$	$0/057$	$-3/171$	$0/002$
۲	اعتماد اجتماعی (بین شخصی)	$0/242$	$0/59$	$-0/222$	$0/106$	$-2/097$	$0/037$

(منبع: یافته‌های نویسندگان، ۱۳۹۹)

رابطه‌ی معکوس و معناداری بین گرایش به مهاجرت داخلی با اعتماد اجتماعی وجود دارد به این معنی که هرچه اعتماد افراد به یکدیگر بیشتر باشد، تمایل به مهاجرت داخلی کشور کاهش می‌یابد. معنادار بودن رابطه میزان اعتماد اجتماعی (بین شخصی) و

بحث

این پژوهش در پی تحلیل رابطه اعتماد اجتماعی و رضایت شغلی با گرایش به مهاجرت داخلی بود. نتایج پژوهش نشان داد که

زندگی بیشتر باشد، میزان گرایش به مهاجرت کاهش می‌یابد. این یافته با نتایج مطالعه Mohseni Tabrizi & Adl (۲۰۰۷) مبنی بر رابطه معکوس رضایت از زندگی و میل به مهاجرت، همراستا است.

رضایت شغلی با گرایش به مهاجرت رابطه معکوس و معناداری داشته است. این یافته نشان می‌دهد که میزان گرایش به مهاجرت می‌تواند به شرایط دیگری مرتبط باشد. بر پایه نظریه هرزبرگ، رضایت و نبود رضایت با تأمین شدن یا نشدن یک سلسله عوامل مشخص بدست نمی‌آید، بلکه این عوامل ممکن است تحت تأثیر شرایط زمانی و مکانی دارای پیامدهای متفاوت باشند، برای نمونه؛ حقوق در جامعه مرفه ممکن است جزء عوامل بقا و در جامعه دیگری جزء عوامل انگیزشی محسوب شود. لی معتقد است که مجموع عوامل مثبت و منفی در مبدأ و مقصد برای مهاجرین متفاوت هستند. اثر هریک از این عوامل بنا به شخصیت و ویژگی‌های فردی، مثل: سن، جنس، میزان تحصیلات، گروه‌های قومی، نژاد، شغل و ... متفاوت خواهند بود.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها:

در مجموع، همانگونه که نظریه دافه- جاذبه، که توسط راونشتاین و لی به شکل گوناگونی بیان شده، بیان می‌کند عناصر مهم در جذب انسان‌ها چه در مکان مبدأ که به ماندگاری آنها در محل مبدأشان می‌شوند و چه در مکان مقصد که انگیزه مهاجرت را بالا می‌برند، نقش مهمی در مهاجرت دارد. با توجه به نتایج این مطالعه و پژوهش‌های پیشین، می‌توان گفت اعتماد اجتماعی به عنوان یکی از عنصرهای مهم سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی از جمله عناصر مهمی‌اند که بود و نبود و یا میزان‌های کم و زیاد آنها می‌تواند گرایش و یا نبود گرایش به مهاجرت را در پی داشته باشند. معنادار شدن اعتماد اجتماعی در پیوند با گرایش به مهاجرت در کلانشهر شیراز، نشانگر اهمیت و برجستگی چنین عاملی در زندگی اجتماعی به ویژه در زیست‌بوم شهری است.

زندگی در کلان‌شهرها، دارای مزایا و معایبی است. مزایای کلانشهرها میل به مهاجرت از مناطق دیگر به این مناطق را افزایش می‌دهد. نقش معایب زندگی در کلانشهرها برای شکل-گیری انگیزه مهاجرت از این مناطق، در موازنه با معایب زندگی در مناطق دیگر قابل محاسبه و ارزیابی است. معایب مناطق کوچکتر (همچون روستاها و شهرهای کوچک)، در مقایسه با معایب کلانشهرها عملیاتی و اثربخشی بیشتری برای ازجاکندگی جمعیت و راندن آنها به مناطق برخوردار دارد. از سوی دیگر، امکانات و مزایای کلانشهرها، در مقایسه با مناطق غیربرخوردار

میزان گرایش به مهاجرت، نشانگر نقش عنصر اعتماد اجتماعی در افزایش تعلق مکانی و اجتماعی است. بالا بودن میزان اعتماد اجتماعی به ویژه در روابط بین شخصی، انگیزه افراد به ماندگاری در یک زیست‌بوم را افزایش خواهد داد. چنین وضعیتی با گونه‌ای از انسجام اجتماعی همجواری پیدا می‌کند. عناصر اطمینان‌بخش و انسجام‌بخش می‌توانند تعلق اجتماعی به کانون زندگی و ساکنان آن را بهبود بخشند و در نتیجه انگیزه و یا گرایش به مهاجرت از آن کانون را کاهش دهند. این یافته، همراستا با نظریه‌های کلمن و پاتنام است که فرضیه اعتماد اجتماعی از آنها برگرفته شده است. این نظریه‌پردازان، وجود اعتماد اجتماعی را زمینه همگرایی و توسعه جامعه می‌دانند.

نتایج آزمون فرضیه اعتماد اجتماعی که یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود با نظریه اجتماعی کلمن مطابقت دارد زیرا عنصر کلیدی تعریف کلمن بحث "اعتماد متقابل افراد" به یکدیگر در انجام "تعهدات و انتظارات اجتماعی" است. کلمن سرمایه اجتماعی را اعتماد، همدلی، تفاهم، و ارزش‌های مشترک می‌داند که شبکه اجتماعی و انسانی را به هم متصل می‌کند و سبب فعال شدن ارتباطات مردم می‌شود. معنادار شدن اعتماد اجتماعی با میزان گرایش به مهاجرت داخلی، نشانگر نقش اعتماد اجتماعی در روابط و تعاملات اجتماعی و همچنین افزایش تعلق اجتماعی به زیست‌بوم است.

مطالعات گوناگونی به رابطه بین ویژگی‌های مهاجرت و سرمایه اجتماعی (به صورت عام و ابعاد اعتماد بین شخصی و نهادی به صورت خاص) پرداخته بودند. نتایج این مطالعه همراستا با نتایج مطالعه Mohseni Tabrizi & Adl (۲۰۰۷) مبنی بر رابطه معکوس بین مشارکت اجتماعی و گرایش به مهاجرت اعضاء هیأت علمی و همچنین نتیجه مطالعه Jong (۲۰۰۳) درباره رابطه معکوس بین سرمایه اجتماعی و مهاجرت است. همانگونه که این تحقیق نشانگر نقش سرمایه اجتماعی در مکان مبدأ در کاهش انگیزه مهاجرت است، بر پایه پژوهش‌های پیشین سرمایه اجتماعی و پیوندهای مهاجران در مکان مقصد نقش مهمی در مهاجرت آنها (Sadeghi et al., 2018, Bastani & Saiee, 2007) (Mehr, 2007)، سلامت روانی مهاجران (Lahsaieezadeh & Moradi, 2007)، رابطه معکوس بین تعلق بومی و انگیزه مهاجرت (Rabani et al., 2011) و رضایت آنها از مهاجرت در مکان مقصد (Mahmoudian & Moghadas, 2015) دارد. نتایج مجموع این مطالعات نشانگر نقش و اهمیت سرمایه اجتماعی و عناصر درونی آن در میزان مهاجرت است.

نتایج نشان داد که رابطه معکوس و معناداری بین میزان گرایش معلمان شهر شیراز به مهاجرت و میزان رضایت آنها از زندگی وجود دارد. بدین معنا که هرچه میزان احساس رضایت از

آورد. بنابراین، بهبود شرایط زیستی و اعتماد آفرینی می‌تواند میل به ماندگاری در زیست‌بوم اصلی را بهبود بخشد.

سیاسگزاری

از همکاری مدیران و کارشناسان محترم دانشگاه شیراز، به ویژه دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی و بخش جامعه-شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی در فرایند تصویب و نگارش پایان-نامه سپاسگزاری می‌شود.

از چنان جاذبه‌ای برخوردار است که نقش رانشی موانع و کاستی-های زندگی کلانشهری را کم اثر می‌سازد.

مهاجرت پیامد تصمیمی است که در پرتو مقایسه مکان مبدأ و مقصد گرفته شده است، مطلوب دیدن مکان مقصد و نامطلوب دیدن مکان مبدأ کشش‌ها و رانش‌هایی‌اند که مهاجرت را پدیدار می‌سازند. با توجه به نقش اعتماد اجتماعی در این گردونه، فراهم سازی زمینه برای بهبود سطح اعتماد به ویژه اعتماد بین شخصی و نهادین می‌تواند از میزان مهاجرت زیاد بکاهد. میزان زیاد مهاجرت می‌تواند مشکلاتی را برای مکان‌های مبدأ و مقصد پدید

References:

1. Estealaji, Alireza (2012) "A Study of the Rural Management Model in Iran with Emphasis on Local and Participatory Management of Rural Authorities" Journal of Geography, Spring 2012, No. 32
2. Alireza, Estalaji (2010) "Position of Physical Spatial Planning in Urban and Rural Settlements with Emphasis on Garmsar City Author Responsible for Authentic Screening" Journal of New Attitudes in Human Geography, Fall 2010, Issue 138
3. Oghabayi, Farzaneh. Estalaji, Alireza. Kordavani, Parviz (2009) "Explaining Entrepreneurial Capabilities in Rural Areas A Case Study of Sabalan" Journal of Geography, Spring 2009, Issue 60
4. Estealaji, Alireza. Hatefil, Ali (2016) "The position of information and communication technology in the development of tourism in Ardabil province" Journal of Geography, Fall 2016, No. 50
5. Shahab-ol-Molkfard, Jafar, (2016), "Analysis of Spatial-Physical Developments in Bojnourd with Emphasis on Scattered Urban Surface", PhD Thesis, Payame Noor PhD Center, Tehran, Payame Noor University.
6. Fekouhi, Nasser (2004), "Urban Anthropology, Tehran", Ney Publishing, First Edition.
7. Montazeri, Marjan, Jahamshahloo, Lala, Majedi, Hamid, (2016) ". Developments in the physical-spatial structure of Yazd and the factors affecting it." Environmental Studies Seven Fences Sixth Year, No. 21: 27-42.
8. Statistics Center of Iran, 2017, Results of the General Census of Population and Housing in 2016 by country divisions
9. Fakuhi, Nasser (2007), History of Anthropological Thoughts and Theories, Fifth Edition, Ney Publications, Tehran
10. Hesse, G.R (2001), Just what is sprawl, anyway?, available on line at www.ncsu.edu/~grhesse.
11. Hasse, J., (2002) "Isi it Sprawl ort Smart Growth?" Geospatial Indices of Urban Sprawl" Department of Geography, Rowan University.
12. Anooona, N. and Y. Katpatal (2020). Remote Sensing and GIS-Based Analysis to Envisage Urban Sprawl to Enhance Transport Planning in a Fast Developing Indian City. Applications of Geomatics in Civil Engineering, Springer: 405-412.
13. Archer, R. W. (1973) "Land Speculation and Scattered Development; Failures in the Urban-Fringe Land Market", urban Studies.
14. Archer, R. W. (1973). "Land speculation and scattered development; failures in the urban-fringe land market." Urban studies 10(3): 367-372.
15. Berens, G., et al. (2005). "Corporate associations and consumer product responses: The moderating role of corporate brand dominance." Journal of marketing 69(3): 35-48.
16. Bruegmann, R. (2005). "Sprawl A Compact History", the University of Chicago, Press 60637.
17. Canter, D. (1977). "The Psychology Of Place". London: Architectural: Press
18. Clawson, M. (1962). "Urban sprawl and speculation in suburban land." Land economics 38(2): 99-111.
19. Downs, A. (1999). "Some realities about sprawl and urban decline." Housing policy debate 10(4): 955-974.
20. Elbeih, S. F., et al. (2013). "Water management problems associated with urban Sprawl in Gharbia Governorate, Egypt using remote sensing and GIS." Inter. J. of Advanced Remote Sensing and GIS, (2) 1: 243-259.
21. Frumkin, H. 2002. Urban Sprawl and Public Health. Public Health Reports. May- june. v 117.

22. Galster, G., et al. (2001). "Wrestling sprawl to the ground: defining and measuring an elusive concept." *Housing policy debate* 12(4): 681-717.
23. Habibi, S. and N. Asadi (2011). "Causes, results and methods of controlling urban sprawl." *Procedia Engineering* 21: 133-141.
24. Harvey, Robert and Clark, W.A.V, 1965, The nature and economics of urban sprawl, , *Land Economics*, 41(1), 1-9.
25. Johnson, mp. (2001), "Environmental Impact of urban sprawl: A Survey of the literature and proposal Research Agenda" *Environ plan A* 33: 717-735.
26. Liu, C., et al. (2019). "Application of GIS and Remote Sensing in Spatial Distribution of Nitrogen and Phosphorus Pollutant in Urban Rivers: A Case Study of Linyi Economic Development Zone, China." *Journal of Coastal Research* 93(sp1): 250-256.
27. Lungo, Ml (2001) "Urban Sprawl and Land Regulation in Latin America", *Land Lines: March 2001, Volume 13, Number 2*
28. Menon, N. (2004). "Urban sprawl." *Vision the journal of the WSC-SD, Vol2, No3* 4.
29. Neuman, M. (2005). "The compact city fallacy." *Journal of planning education and research* 25(1): 11-26.
30. Ottensmann, J.R. (1977) *Urban Sprawl, "land Values and the Density of Development"*, *land Economics*, 53(4), 389-400.
31. PAN, B. and M. XIA (2011). "Analysis of Spatial Structure Changes of Urban and Rural Land Use in Yixing City Based on GIS Technology and Shannon Entropy." *Acta Agriculturae Jiangxi*(8): 44.
32. Peiser, R. (2001). "Decomposing urban sprawl." *Town planning review* 72(3): 275-298

